

Polánská Aneta:

Reflexe postojů středoškolských studentů k manželství a rodičovství

Aneta Polánská zvolila téma odborně i laicky velmi diskutované – proměna role rodiny, posun věku, kdy mladí lidé vstupují do manželství, jejich vztah k manželskému svazku. Teoreticky svou práci ukotvila v demografické a sociologické literatuře, i když explicitně toto zařazení nijak neformuluje. Empirický výzkum provádí mezi středoškoláky, volí kvalitativní strategii výzkumu a ptá se na jejich postoje k manželství, zda a kdy chtějí mít děti atd. Výtky nemám ke struktuře práce, pečlivosti zpracování nebo dodržování akademických standardů, rád bych se však částečně zamyslel nad vlastním cílem práce. Zdá se mi totiž, že teoretická část negeneruje výzkumný problém, výzkumná strategie je špatně zvolená a následný výběr vzorku jen podtrhuje nejasnost toho, co může být badatelsky zajímavé. Výsledná práce – ač formálně celkem v pořádku – je tak nezáživná, bez jakéhokoliv badatelského nadšení nebo objevu.

Hodnotím-li teoretickou část počtem zvolených titulů a jejich zpracování, schopností autorky předvést téma a vystihnout jeho důležité rysy, patří projev autorky k vyzrálším pracím. Vytknout ale lze nedostatečně kritický přístup.

Autorka jednak nedostatečně reflektuje, že pracuje s literaturou rozdílně starou. Nerozlišuje tak „klasickou literaturu“ upozorňující na rozpad tradiční rodiny, literaturu tematizující druhý demografický přechod a nakonec fenomény, na něž upozorňují sociologové a média nyní. Např. na zajímavý fenomén třicátníků bydlících u maminky (tzv. mamahotel) neupozorňuje vůbec.

Opomíjeno je, resp. autorka to nedostatečně explicitně ukazuje, že většina studií analyzuje demografický vývoj Československa. Nestudoval jsem potřebná data, ale jako tzv. Husákovu dítě, produkt babyboomu sedmdesátých let, bych odhadl, že doba normalizace je z hlediska demografické reprodukce velmi svébytná. Alespoň se říkalo, že lidé rezignovali na politickou aktivitu, kariérní postupy a svoji energii věnovali do chat a dětí. Myslím, že by bylo v tomto ohledu vhodné při srovnání odlišovat studie domácí a zahraniční.

Do třetice autorka nereflektuje metody, kterými bylo předkládané vědění dosaženo. Původně jsem si myslel, že volba kvalitativní strategie byla důsledkem snahy o vyvážení převážně kvantitativně získaných poznatků. V seznamu literatury jsem ale objevil i titul Karin Jäckelové, který se zdá kvalitativní. Metodologická úvaha však teoretické části chybí.

Na str. 28 pak teoretická část trochu jakoby bez ohlášení končí, aniž by z ní bylo patrné, proč by měl následovat výzkum postojů k manželství mezi středoškolskými studenty.

Celou druhou část práce studentka trochu nešikovně nazvala částí „metodologickou“. (Co studentka metodologií rozumí by bylo dobré objasnit u obhajoby.) Prvních šest stran je věnováno metodice výzkumu a studentka sem víceméně zkopírovala projekt práce ke SVIP včetně toho, že píše v budoucím čase. Úsměvně tak působí, když např. píše, že „s největší pravděpodobností provedeme doslovnou transkripci (...)“ (str. 31). Problém není ani tak v budoucím čase a nevhodném množném čísle, ale zejména v tom, že v metodologické části bakalářské práci nejde o to představit projekt, ale přiznat metodu, případně zhodnotit její kvalitu.

Popis metody a její odůvodnění pak nechává vyvstat problémy, které se pak v práci objevují. Nejzásadnější chybou je volba kvalitativní strategie. Její volba není nijak odůvodněna, ani nevychází z teoretické části. Pokládání otázky zjišťující víceméně výskyt určitého jevu nikoli povahu jevu. Autorka si z teoretické literatury přináší určité předpoklady, jejichž četnost pak zjišťuje výzkumem. Občas dokonce za cenu návodných otázek – „Jaký máš názor na partnery, kteří se vezmou například po velmi krátké známosti?“ (str. 64) Zjišťované věci zkrátka sedí spíše na strategii kvantitativní.

Kolísání mezi oběma strategiemi je patrné i na počtu respondentů (dvacet je skoro příliš velký počet, zaměřuji-li se na porozumění problému ne na četnost výskytu) i na výběru vzorku. Ten by nemusel být vyvážený – kluci x dívky, gymnázium x SOU, ale měl by reprezentovat problém.

Výběrem menšího města, z něhož autorka pochází a zvolení kamarádů a kamarádů kamarádů za respondenty si autorka ulehčila přístup (vzhledem k charakteru otázek a dosti stereotypním odpovědím bych polemizoval s tím, že známost respondentů byla přínosem pro výzkum), to se jí ale vymstilo v tom, že jejich odpovědi byly velmi podobné. Proto pak autorka intuitivně správně často cituje respondenta z křesťanské rodiny, který se do jisté míry odlišuje.

Zpochybnit musím předpoklad, že mládež v posledních ročnících středoškolského studia (18-19 let) má zakládání rodiny teprve před sebou. Ve většině romských komunit tohle např. neplatí.

I analýza – opět jakkoliv pečlivě udělaná – sklouzává ke kvantitativnímu vyhodnocování: „většina“, „větší počet“, „žádný“ – na podobné bilancování je vzorek příliš malý. Pochybnost mám i o předvýzkumu, který je typický pro kvantitativní strategii. Navíc mi není jasné vysvětlení, proč autorka vyřadila z výzkumu respondenty, s nimiž dělala předvýzkum. Autorka to vysvětluje tím, že by respondenti na otázky, které již dříve slyšeli, odpovídali plynuleji a připraveněji, takže by docházelo k pozměnění výpovědí. V tomto případě nejde o nějaké skórování při kvízu, ale o porozumění problému. Za kvalitnější odpovědi by tak měla být autorka jen ráda.

Z formálních věcí bych preferoval odkaz na informátora v závorce za výpovědí než v poznámce pod čarou. Je to přehlednější. Přísnější kontrolu by zasloužila gramatika.

S hodnocením práce mám problém. Práce splnila téměř do puntíku zadání uvedené v IS. Na výsledku je patrný poctivý přístup a dlouhodobý zájem o dané téma. Práce tak rozhodně není špatná, jak by se mohlo z posudku zdát. Přesto se mi konečný výsledek zdá s ohledem na výše zmíněné výtky problematický.

Navrhuji hodnocení velmi dobře až dobře.

V Praze dne 10. září 2012

Mgr. Ondřej Skripnik Ph.D.